

בלבלי משכן אבנה

כל החומר המופיע בעלון זה חדש

שו"ת: מהות שנאת הגויים ליהודים

י"ג עיקרים

יסודות האמונה לרמב"ם היסוד הרביעי

הפיכת יסודות האמונה ליסוד הנפש מכריחה עולם ברור
כל זמן שאין לאדם ברירות בכוחות נפשו, על אף שיש לו תרי"ג איברים, הרי שכל נפשו נקראת 'בלל' - "שם בלל ה' את שפתם". ה'בלל' שבנפשו זהו הבלבול של כוחות נפשו שמעורבים זה עם זה. זהו האדם המצוי - אדם שלא עמל לברר את כוחות נפשו, ולכן הם בתערובת שלמה. זהו ה'ערב רב' הגמור שבנפש - הכל מעורב זה בזה.

ודאי שגם לעירוב של כוחות הנפש יש גבול, כל אחד לפי ערכו והכרתו הטבעיים, אבל עדיין בלא בירור כוחות הנפש מעורבים זה בזה. וכאשר מגיעה לאדם שמיעה, ראייה, ידע, וכן ע"ז הדרך, אין לו מקום מבורר בתוך נפשו להשים זאת. הוא ישאל אותך: "מה הכוונה להשים זאת, אם שמעתי דבר היכן אני ישים את השמיעה הזאת, בכף הרגל?". הוא כמו מחסן שכל דבר שמגיע נכנס אל תוכו, פעם זה מגיע מחוש הראייה, פעם מחוש השמיעה, פעם מחוש הריח, פעם מחוש הטעם, פעם מחוש המישוש, הכל מצטרף אחד לשני בכוחות נפשו ונעשית מכך תערובת אחת שלמה.

כאשר זאת צורת נפשו של האדם, הרי שאין לאדם ברירות בתוך נפשו, ולכן הוא לא משתמש עם כוחות נפש מדויקים על דרך כלל, אלא עם כוחות נפש כלליים, והוא עובר את חייו עם עולם בלתי מבורר. מי שחי בצורה זו, אסור לו באופן המוחלט והגמור ביותר להפוך את י"ג יסודות האמונה ליסודות נפשו מכח הכרה פנימית.

וכל זאת למה, מחמת שאם הוא ישתמש עם היסודות הללו, ובפרט עם היסודות הראשונים שבהם אנו עוסקים כעת, וינסה להכירם, יתכן שמעיקרא הוא לא ינסה להכירם ממקום האמונה שבנפש, אלא ממקומות אחרים, ואפילו אם הוא בתחילה יתחיל להכירם מכח האמונה, אך לאחר מכן הוא יעביר אותם למקומות האחרים, ותוצאת הדברים היא שהוא יהרוס את כל קומת נפשו.

סיבת הנטייה להתבונן בשאלת מה לפנים

מעשה נבין לפי האמור יסוד עמוק.

ישנה תכונה בנפשות בני אדם, לחקור בדברים שהם מעבר להשגתם. מי יותר ומי פחות, תלוי גם במשך כל הדורות כולם, וגם תלוי בסגנונות של נפש האדם, אך דבר זה כבר מבואר בדברי רבותינו, ונסה להסביר את עומק הנטייה הזו בנפש האדם.

מחד, ישנם בני אדם שאין להם נטייה של חקר כלל, הוא לא בוחנים שום דבר, הם חיים חיי חומר, חיי תאוה, או חיי טרדה, כל אחד לפי ערכו ומהותו, ושאלות מה לפנים ומה לאחור לא מעסיקות אותם. שאלת מה לאחור היחידה שמעסיקה היא מה יהיה עד הפנסיה, אך לא מעבר לזה. אך אצל אנשים שמעמיקים יותר פנימה, יש את הנטייה לחקור את העבר ואת העתיד.

נסה להבין מהיכן הנטייה הזו נובעת, היכן גבולותיה הנכונים, והיכן נקודת ההטעיה. שהרי ידוע, שכל כח שנמצא בבריאה, אי אפשר להגדירו ככח טוב או ככח רע, אלא כל כח הוא כח קיים, ואם האדם משתמש בו בצד הנכון הוא טוב, ואם הוא משתמש בו בצד הלא נכון הוא רע, ועתה אנו מתייחסים לכח החקרנות שבנפש.

ביאור הדברים. כאשר מתגלה הכח הפנימי בנפש האדם, שהוא כח האמונה, האמונה הזו דורשת חיבור למקום הקדמות. ולפיכך, אין לכח האמונה חיות גמורה בתוך גדרי הבריאה. דבר זה ברור לכל מי שהוא מעט בר דעת, שאר כוחות הנפש, מכח החכמה ולמטה, יכולים לשאוב את חיותם גם בתוך גדרי הבריאה, שהרי על הבריאה נאמר: "כולם בחכמה עשית", והרי שהחכמה היא כל מציאות הבריאה, והמציאות של הכוחות היא חכמה, הם תולדותיה של החכמה, ולכן הכוחות הללו יכולים לבוא לידי סיפוק בתוך גדרי הבריאה [ובדקות, קרוב לידי סיפוקם].

שהרי אנו יכולים לראות הרבה מאד בני אדם, ולא דוקא יהודים, אלא אפילו בני אדם מאומות העולם, שיש להם נטייה לחכמה, ל"חכמה בגוים תאמין", והם עוסקים כל ימיהם בחכמה, ובכך יש להם רוויה לצמא של השתוקקות שכלם להשכיל ולהשיג.

לכן, אם השתוקקות הנפש היא לשכל כשלעצמו, מצד השכל כשלעצמו האדם יכול להשביע ולהשקיט במידה מסויימת את מצפוניו והשתוקקות השכל [החפץ השכלי בלשון הגר"א] בתוך הבריאה עצמה. אך מצד כח האמונה שבנפש, הרי כל שורש האמונה היא מעבר לגדרי החכמה. ועל אף שבדאי שכח האמונה חל ומאיר גם בתוך הבריאה, כגון בבני אדם שנושאים ונותנים אחד עם השני על האמון שיש ביניהם, וכמו שנאמר בנוסח הכתובה: "אל יבריחו ואל יעלימו לא זה מזו ולא זה מזה", וכלשון רבותינו 'האמין בעולמו ובראו', וכן ע"ז הדרך, אך האמונה הגמורה בנפש האדם לעולם לא יכולה למצוא את הרוויה שלה בתוך הבריאה. המקום היחיד שיכול ליתן לכח אמונה שבנפש רוויה, זהו רק המקום שהוא מעבר לגדרי הבריאה. ■ המשך בע"ה שבוע הבא מתוך סדרת 'דע את אמונתך' - י"ג

עיקרים לרמב"ם, היסוד הרביעי.

פרק ט' | בענין ההיתר להפסיק באמצע הלימוד

והגדרות הקודמות שהוזכר זה בערך של חיצוניות במידת מה, אבל בסדר כוחות הנפש. צריך שיהיה לאדם גילוי של כוח תורה בנפשו, וצריך שיהיה לאדם גילוי של כוח היראה בנפשו, וכאשר הכוחות הם אינם ביחסיות נכונה, אז כשהוא עוסק בעיקר ביראה ומעט בתורה, ע"ז האריך הנה"ח לעיל בתחילת השער שאלו הם הטועים לגמרי, שהפכו את העיקר לטפל, ואת הטפל לעיקר. אבל אפי' אם נשאר אצלו התורה עיקר, והיראה נשארה עדין מעט טפל, אבל הא מעבר לכדי השיעור, אז בשיעור קומת הנפש הוא אובד את היחסיות הנכונה של ערך של תורה, וערך של יראה בשיעור קומת הנפש.

מי שעוסק בדברים באופן של חוץ, המדידה היא זמן, המדידה היא הפסק, אבל מי שעוסק בכל דבר באופן של בנין אדם, הכוחות נבנים בנפשו, והתורה הופכת להיות עצם מעצמי, והיראה הופכת להיות עצם מעצמי, ואז השינוי היחסי בין שאר כל הכוחות. מוליד באדם שינוי יחסי אמת בגדרי כוחות הנפש.

ובאופן הדק יותר שנתבאר לעיל, התורה יש בה שתי חלקים, כביכול מצד אחד היא דומה לבורא, ארוכה מארץ מידה ורחבה מיני ים, אין לה שיעור ואין לה הפסק, ומאידך היא דומה לנבראים שיש לה גבול וקץ, יתר אות אחת או פחת אות אחת מס"ת פסול.

היראה מעמידה את כוח הגבול שבנפש, אבל התורה מעמידה גם את כוח הגבול, וגם את הכח של ארוכה מארץ מידה ורחבה מיני ים, שאין לו הפסק, אם אדם עוסק יתר על המידה, ומערב ספרי יראה יתר על המידה, הוא מעמיד יותר את צד הנברא שבו, את צד הגבול שבו, והוא מצמצם את כוח התפשטות של ארוכה מארץ מידה ורחבה מיני ים, נקודה האחרונה היא כמובן דקה לפנים מן הדקה אבל שני החלקים הראשונים הם צריכים להיות בנויים לכל עובד ה', אז אומר הנפש החיים.

כי לא הורשה לעסוק בהתבוננות וקניית היראה, אלא כפי אשר ישקול בשכלו לפי טבעו ועניו, שזה העת הוא צורך והכרחו לו לעסוק בקניית היראה ומוסר, לצורך שימור והקיום של תבואת התורה.

כאן נתבאר בדברי הנה"ח. כמה השיעור שמותר לו לאדם לערב. "אלא כפי אשר ישקול בשכלו לפי טבעו ועניו", לכאורא זה סותר לדברי הרוח חיים שהוזכר, שהערך הוא

בערך של קב וחומטין ■ המשך בע"ה בשבוע הבא מתוך קובץ שיעורים על ספר נפש החיים שער ד'

וכן בענין ההיתר להפסיק באמצע הלימוד, להתבונן עוד מעט ביראתה, [כלומר מלבד היראה שהאדם צריך לעסוק בתחילת הלימוד צריך להתבונן עוד דיקא מעט ביראת ה'] שהמשילוהו ז"ל להתר עירוב הקב חומטין בנור תבואה, כמו שנתבאר לעיל יש שהתחלק היראה, שהאדם צריך לעסוק קודם הלימוד, ויש את ההתר הנוסף שהאדם מותר לו לצורך, אף באמצע הלימוד להתבונן עוד מעט ביראת ה'.

מינייה נמי, שכמו שאם ערב בכור תבואה יותר מקב חומטין, אשר איננו צריך לקיום התבואה, הר"ז גזל ואונאה, זהו במשל. וכן הוא בנמשל בערך התורה - כן בענין היראה אם יאריך בה האדם [תוך כדי לימוד] זמן יתר מכדי מידתה, הנצרך לקיום ושימור רב תבואות התורה, הרי הוא גוזל אותו הזמן העודף, מהתורה שהיה צריך ללמוד באותו העת, נתבאר א"כ בדברי הנפש החיים, כמו שהוזכר מדברי הרוח חיים, שעל אף שמותר להתבונן תוך כדי הלימוד בתורה, בענינה של יראה זה צריך להיות בערך של קב ומטין בערך לתבואה, וזה אחד מחלקו מאה ושמונים, אומר הנה"ח, שאם האדם מתבונן יותר מהזמן הזה בעניני היראה, הרי כמו שבמשל אם הוא נותן יותר מקב חומטין, הר"ז יש גזל ואונאה, גם כאן אם הוא יתבונן יותר מכדי המידה הזו, הר"ז גוזל את הזמן. יש בזה כמה וכמה מדריגות, האופן הפשוט יותר, שכיון שהוא יכול לעסוק בזמן הזה בדברי תורה, והוא עוסק בדברי יראה שאינם נצרכים הר"ז ביטול תורה, הסברא הזו היא סברה בכל עת ובכל שעה שאפשר לו לאדם לעסוק בתורה והוא עוסק בספרי יראה מעבר לכדי שיעור צורכו. יש את הסברה של ביטול תורה. הסברא השניה דקה יותר, מעין מה שנאמר, כלשון חז"ל המפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה, מה נאה ניר זה, הר"ז מתחייב בנפשו, מדין מפסיק ממשנתו.

אז כל זמן שהיראה היא צורך התורה עצמה, הר"ז שאינו נחשב מפסיק ממשנתו כמו שבזמנים שאסור לדבר, לצורך הדבר יש התר של דיבור, וזה לא נקרא הפסק. כי זה צורך הדבר, כך גם כאשר האדם עוסק ביראה לצורך התורה עצמה, זה לא חשיב מפסיק ממשנתו, אבל אם הוא עוסק ביראה מעבר לשיעור הנצרך לו תוך כדי הלימוד, הרי ע"ז בדקות, מדגישים בדקות נאמר בפסיק ממשנתו, הוא לא אומר מה נאה אילן זה. ומה נאה ניר זה, אבל עצם כך שראוי לו להמשיך ולעסוק בתורה, והוא מפסיק לצורך היראה מעבר לכדי היעוד, מונח כאן דקות של מפסיק ממשנתו

וביתר עומק כוח התורה בנפשו של אדם הכוח היראה בנפשו של האדם צריך להיות יחס נכון מול כל כוחו וכוחו,

פרק ז | דרך אחת לעומת ריבוי דרכים

לכן, רצוי בד"כ לעשות הפסקה מועטת של מנוחה במחשבה, מעין שינה, שאז המוח נרגע ומתחיל לחשוב את הדברים מהתחלה. אם האדם ירגיל את עצמו באופן הזה, הוא בד"כ יראה שכל פעם שהוא הפסיק וחשב מהתחלה, הוא יכול ברוב המקרים להרחיב ולהמשיך הלאה, יותר מהמחשבה הקודמת שאליה הוא הגיע. ואין זה רק עניין של מנוחה, אלא העניין שהוא התחיל מהתחלה והוא מקבל כוח חדש. ולכן הוא יכול להרחיב את הדברים יותר מהמקום שאליו הוא הגיע בפעם הקודמת. וכך הוא חוזר חלילה בצורה הזו בכל פעם שהוא מגיע לקצה יכולת המחשבה. בכל פעם שהאדם מגיע לסיתום, הוא משקיט את המחשבה, ומתחיל לחשוב מהתחלה.

נשוב ונדגיש, שאין זה עניין של חשבון מהתחלה, אלא הוא מתחיל לחשוב מהתחלה. שאז המחשבה מתחילה מהתחלה גמורה, וע"י כן נעשה מעיין הנובע. וכמו שבסדר הפרשיות בכל שנה ושנה חוזרים לבראשית, כך יש סדר קבוע בצורת הלימוד של האדם.

וכאשר האדם לומד באופן הזה, אז לא רק שהוא יוכל להתפשט מעבר למה שהוא הגיע בפעם הקודמת, אלא גם בנקודות שהוא הגיע אליהם קודם, יפתחו לו נקודות חדשות שהוא לא חשב עליהם בהתחלה. וזו בעצם הצורה הפנימית של עומק הלימוד.

עומק הלימוד בנוי על אופן, שבחיזוניות כמו שהוזכר, האדם משתמש עם הכלים של סדר במחשבה, סדר ע"י כתיבה, או סדר של ציור שהוזכר, (ובעיקר בסדר ע"י כתיבה, כי סדר המחשבה הוא יותר קשה אצל רוב בני אדם). ואז נעשית אפשרות להרחיב יותר ויותר כי הדברים עומדים בסידורם. אבל בפנימיות, האדם חוזר כל פעם לנקודת ההתחלה, אבל לא רק באופן של חזרה מהירה ע"מ להגיע למקום שבו הוא פסק. אלא התחלה מהתחלה כפשוטו.

וכמובן, שבתחילת דרכו של האדם זה מאוד קשה, להתחיל עוד פעם מהתחלה, ועוד פעם מהתחלה. אבל כאשר האדם מעמיק חקר בדעתו, הוא חושב על הדברים מהתחלה, והמחשבה מהתחלה יוצרת הולדה יותר רחוקה, ומהיכן שהיא נעצרה בפעם הקודמת הוא יכול להמשיך הלאה. ויתר על כן, גם במה שהוא למד עד עכשיו זה בהכרח יפתח לו זוויות חדשות. כי כך זה טבעו של עולם, שכל מעין חדש נובע בד"כ ממקום יותר פנימי.

ולכן הצורה הפנימית ותפיסת הפנים של כל מהלך החיים הוא באופן הזה, שמצד אחד האדם מרחיב את הדברים, ומאידך הוא חוזר להתחלה עוד פעם, מרחיב את הדברים, וחוזר להתחלה עוד פעם. כאן נובע עומק ורוחב גדולים יותר. החזרה להתחלה היא ממקום עוד יותר עמוק, ועוד יותר עמוק, כמש"כ "מים עמוקים איש תבונה ידלנה". הוא חוזר להתחלה ומגיע ליותר עמוק, ואז זה מתרחב יותר. וחוזר עוד פעם להתחלה, ומגיע ממקום יותר עמוק ומרחיב עוד יותר, וחוזר חלילה. וכך בעצם יש את המהלך העמוק של כל התורה. זה אופן של צורת חיים איך מרחיבים יותר את הדברים. ■ המשך בע"ה בשבוע הבא מתוך סדרת שיעורים "דע את תורתך דרכי הלימוד"

ואלו המשמעות השניה היא כי במאמרו (שם):
 "ילכו מחיל אל חיל", רמז לעלייתם מהשגה א' להשגה ב' ומב' לג' עד שיגיעו להשגה העליונה בעולם הזה שהיא ההשגה הנבואית. ואת מאמרו "יראה אל אלהים בציון", יש לפרש על פי הביאור הקודם.

כאן הוא מבאר את המהלך השני של המהות הפנימית של "ילכו מחיל אל חיל". במהלך ראשון הוא ביאר ש"ילכו מחיל אל חיל" עניינו, שבכל פעם האדם צריך לעבוד את הקב"ה בדבר אחר כפי רצון הבורא, על מנת לגלות את הקב"ה בכל המצבים כולם. ואז, כאשר האדם זוכה לעשות את המהלך הראשון, הוא זוכה תמיד לעלות ממדרגה למדרגה. מדוע - זהו המהלך השני. אם האדם לא דורך במהלך הראשון, שעניינו הוא להחליף בכל פעם עבודה כפי רצון הבורא, הרי שעלייתו היא רק בשעה שהוא בתורה ותפלה, אך כאשר הוא עוסק בענייני החומר - הוא נופל, ולכן הוא לא נמצא תמיד בתנועה של עלייה. אך אם האדם הוא מרגיל את נפשו לעבוד את בורא עולם בכל המצבים, הרי שגם מצבי השפלות הופכים להיות אצלו עלייה.

זהו מה שנאמר בלשון הפסוק: "שבע יפול צדיק וקם", מלבד הכוונה הפשוטה, בעומק יותר הכוונה של "יפול וקם" הוא, שגם כאשר האדם נופל, הוא רואה זאת לצורך "וקם", הוא רואה כיצד כאן הוא מקום העלייה. על זה נאמר: "ילכו מחיל אל חיל". כפשוטו "ילכו מחיל אל חיל" עניינו שהאדם עולה ממדרגה אחר מדרגה. אך ביאור הדבר בפנים הנוספות הוא, שגם כאשר האדם נופל, הוא רואה זאת כמקום לעלות באותה נקודת נפילה, לעלות את אותה נפילה.

זה נקרא "ילכו מחיל אל חיל", שבכל מצב שהאדם נמצא, ישנה תנועה של עלייה. כאשר הוא נמצא למעלה, הוא עולה מלמעלה, אך גם כאשר הוא נופל למטה, הוא גם עולה - הוא עולה מלמטה. ודאי שישנה עלייה למעלה, וישנה נפילה, אבל בנפילה עצמה הוא גם עולה ומטפס מלמטה, ואז כל חייו אינם אלא באופן של "ילכו מחיל אל חיל".

■ המשך בע"ה בשבוע הבא - מתוך שיעורים על ספר "המספיק לעובדי ה'

שאלה מהות שנאת הגויים ליהודים

(א) מהו המהות של שנאת הגויים כלפי היהודים? שנאה הנובעת מקנאה להם? קנאה על שיש לנו התורה או קנאה על שיש לנו חיים טובים או שיש לנו חיי נצח? קנאה על שיש לנו שמחה אמיתית בחיים? או שהם סוברים אנו "רע" והם הטובים, וכמו שמצינו מעשים בכל הדורות שהגויים טוענים שהיהודים הם ה"רעים" שבבריאה (ואפשר שזה היה תוצאה מהנוצרים שכפרו בהחכמים אבל זה לא ברור לי)?

(ב) האם יש חילוק באופן כללי בין שנאת עשו לישראל לשנאת ישמעאל כלפי ישראל (דלכאורה עשו שונא כלל ישראל על שיעקב נטל את הברכות, וישמעאל שונא את ישראל בעבור שה' צווה לאברהם לשמוע לקול שרה לשלוח ישמעאל חוצה ולקיים רק יצחק, כי ביצחק יקרא לך זרע, וגם נם שונאים ישראל בעבור ארץ ישראל שהם סוברים שארץ ישראל הם שלהם? ואם כן, אז האם ניתן לומר שעשו וישמעאל יש להם שנאת פרטיות אלו הנ"ל, ונתוסף לזה גם שנאת כל האומות העולם לישראל במתן תורה, דירדה שנאה לכל אומות העולם בשעת מתן תורה על שכלל ישראל נעשים לעם הנבחר לקבל התורה, ושנאה זו שייך לכל האומות מלבד עשו וישמעאל?

(ג) הנה שורש כל אומות העולם הוא עמלק, ועמלק שונאים את ישראל משום שמושרש בבריאה שהעמלק רוצה להיות הראשית של הבריאה, נגד כ"י שהם הראשית האמיתית, וביותר נגד הרבש"ע. אמנם ג"כ מבואר ששנאת עמלק היה מושרש בתמנע שהטיל שנאה בעמלק בנה מחמת שרצתה להצטרף להאבות ולא רצה לנשואתה, ובא לידי שנאה כלפי האבות, ושנאה זו הושרשה בבנה עמלק. (ובדרך אגב, אפשר לומר שאליפז בנה לא קיבלה שנאה זאת מתמנע דא"כ הוא לא היה לו לרחם על יעקב כשרדף אחרו להורגו. ויש לעיין איך אליפז שהוא האב של עמלק, השורש האבהות של עמלק, לא היה שונא את יעקב כ"כ, שלא רצה להורגו ואדרבה ריחם על יעקב). האם כל השנאה לישראל שעמלק קיבלה מתמנע היה רק גילוי בעולם החיצון של השנאת עמלק שהיה כבר מושרש בבריאה הרבה קודם לזה? או ששנאת עמלק לישראל התחיל רק מתמנע, ורק מאז עמלק רצה להיות הראשית וללחום על ה' ועל עמו?

(ד) "בידוע היא שעשו שונא את יעקב" - האם יש יוצאים מן הכלל, ויש גויים שאינם שונאים יהודים? וביותר האם שייך לגוי לאהוב יהודי?

דברים (כג, ו) - ולא אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם ויהפך וגו'. ואמרו (ברכות, נה, ע"ב) שלש הפוכות, וכו', ולא אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם ויהפך וגו'. והיינו שנגלה שורש דבר והיפוכו, לא אבה לשמוע אל בלעם, ואבה לברך את בני"י ויהפך ה' אלהיך את הקללה לברכה.

ועיין רש"י הירש (חיי שרה, כד, ה) תאבה: בניגוד ל"חפץ", שהוא הרצון הנובע מנטיית הלב, הרי "אבה" מורה על כניעה לרצונו של אחר. מכאן "אניות אבה" (איוב, ט, כו), אניות "נכנעות" וקלות לנהיגה. משום כך "אביון" (מלשון אבה) אינו זה שתאב לכל, אלא זה שאנוס להיכנע לרצון אחרים, הנטול כח התנגדות. ועיי"ש (יתרו, כ, ה) "אבה", ביטול מגמת הנפש העצמית, על מנת להיספח אל מגמתו של אחר, להלוות אל רצונו של אחר תוך ביטול רצון עצמו.

ובעומק זהו ההבדל בין אב לאבה, אב - זכר, אבה - נקבה. כי מהות עניינו כמ"ש שם (ויגש, מה, ח) הוראת היסוד "אב" (משורש אבה - להסכים) מי שיש לו זכות הויטו, שבלי הסכמתו אין רשות לאחר לעשות דבר, עכ"ל. לעומת אבה, שנגרר לרצון זולתו.

ועבודת האדם מחד להיבטל לרצון הבורא, "בטל רצונך מפני רצונו". ומאידך להעמיד רצון עצמי בבחירה, בבחינת כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך. והרי שביחס לבורא עבודתו אבה, ביטול לרצונו. וביחס אחרים העמדת רצון, אב. (ובדקות גם ביחס לאחרים יש בחינת אבה, ואכמ"ל).

ושורש כללות זו של ההפכים, נגלת אצל אברהם אבינו, שיש בו אותיות אב - אבה - רם. והיינו שאברהם כולל בתוכו גם בחינת אב, וגם בחינת אבה, והוא שורש אב - אבה דקדושה. והיפוכו בלעם, כמ"ש (אבות, ה, יט) מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם וכו'. והיינו שמהותם הוא דבר והיפוכו. כי בלעם כל מהותו לא אבה לרצון ה'. ועיין מלבי"ם (וישב, לט, ח) וז"ל, יש הבדל בין מאן (בלעם עם הכולל בגימט' מאן) ובין לא אבה, שלא אבה בלב, וימאן הוא בפה, עכ"ל. בלעם אותיות עם - לב. אבה, רצון עצמי. ועליו כתיב (במדבר, כד, יג) מאן ה' לתתי להלך עמכם. ולבסוף כתיב ולא אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם. ודו"ק.

חוקת | ה-ש

וידבר ה' אל משה. מ-שה. הנה שורש הכל בתורה. והיא נקראת תושיה כמ"ש (סנהדרין, כו, ע"ב, כלה רבתי, ה, ב) מאי תושיה, תורה. תושיה, תיו-שה. וכן נקראת שירה (ועיין תו"י מגילה, פ"ג, מ"ה), יר-שה. ועיקר גילוי התורה - חכמה, ע"י משה, מ-שה, וע"י שלמה, מל-שה, שהיה חכם מכל אדם. ונגלה בכל ישראל הנקראים שה, כמ"ש (ירמיהו, נ, יז) שה פזורה ישראל, כמ"ש (ב"ר, צב, א, ועוד).

ועיקר גילוי זה בתורה מתגלה במדרגת משנה, מן-שה. וכאשר נופלים ממדרגת חכמה נעשה שגגה, גג-שה. ונהפך מחשבה, חב-שה, לשגגה (עיין סנהדרין שם, מחשבה מועלת אפילו לדברי תורה וכו'). ובדקות מדרגה זו היא בחינת נקבה, כמ"ש שם תושיה, מפני שהיא מתשת כמו של אדם, בחינת תש כמו כנקבה (עיין רש"י ואתחנן, ה, כד). ולכך שורש הנקבה בקומת ישראל, שרה, ר-שה. ובעומק, התורה נחלקת במצויותיה, לעשה ולא תעשה, עשה - זכר, לא תעשה - נקבה, כנודע. עשה, ע-שה. ועיקרו לא תעשה, עת-שה, בחינת אשה. א-שה. שהיא בחינת אם הבנים שמחה, מח-שה.

וכן אמרו (סנהדרין שם) תושיה, דברים של תהו שהעולם מושתת עליהם. בחינת אבן השתיה, שמשם הושתת העולם. שתיה, תי-שה. וכאשר הושתת העולם, נסתלקו המים, ונעשה יבשה, יב-שה. וכן כאשר האדם בצעירותו יש בו ריבוי נוזלים, דמים. וכאשר מזקין מתייבשים, בחינת שיבה, יב-שה.

ועוד אמרו (סנהדרין שם) דבר אחר, תושיה שניתנה בחשאי. בחינת נקבה, אשתך בירכתי ביתך, צניעות, בחשאי. ותחלת קומתה כיסוי שער ראשה, רא-שה. שערך, ער-שה. וכן צריכה לכסות את בשרה, בר-שה. וכאשר ח"ו מוצא בה דבר ערוה מצוה לגרשה, גר-שה. ושורש דבר ערוה שזינתה נתגלה כס"ד אצל תמר שהמתינה לשלה, ל-שה. ודנה יהודה בשריפה, פרי-שה. והשריפה ע"י אש, שלהבת, שה-לבת. וכאשר נעשה תוקף קלקול של אש הוא בחינת שואה, או-שה. בחינת תהו כנ"ל (תושיה, תהו-יש), תהוה על שממון שבה, שממה, ממ-שה.

ומצד התיקון מתהפך הנפילה בחינת שלה, שאלה, אל-שה, לתשובה, תוב-שה. ואזי מאיר אור הנשמה, נמ-שה. ואזי נעשה במקום תושיה, תש, ונתהפך לתשועה, תוע-שה.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: משה, אישה, עשה, שוה, שורה, שחה, תשובה, שלמה, שמה, שנה, אשרה, שתה, בשרה, בושה, חמשה, שלשה, יבשה, בקשה, משנה, מנשה, שבעה, שביה, שגגה, שואה, שחה, שה, שיבה, שלה, שלוה, שמונה, שנה, שעה, שפה, שפלה, תשעה, גרושה, דרשה, הושיע, הושע, הושעיה, השכיל, הגיש, החריש, יהושפט, ישעיה, מקשה, נשמה, שרפה, עשרה, פשרה, רשעה, שאלה, שכלה, שקטה, תפסה, תושיה, תשועה, חדשה, חלושה, חשבה, חשכה, אישיות, שרה, לשונה, ששה, שמחה, שדה, משגה, משכה, נפשה, נשקה, פרשה, פשה, קשיטה, ראשה, שבועה, שבנה, שברה, שבתה, שונה, שחורה, שטנה, שיחה, שילה, שירה, שכחה, שלהבת, שמועה, שממה, שמריה, שניה, שעב, שעירה, שפה, שפמה, שפטה, שפחה, תשתה. ■

המשך בע"ה בשבוע הבא נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון זה

דברים (כה, ח) - לא אבה יבמי. ובסוד דבר והיפוכו, מחד כפשוטו, לא אבה יבמי, ומאידך כמ"ש בעל הטורים (עקב, י, י) לא אבה יבמי, קרי ביה, לא אבה, אלא יבמי, כדכתיב (ירמיה, נא, ה) כי לא אלמן ישראל ויהודה מאלוהיו. ועיין יבמות (קו, ע"ב) אמר אביי האי מאן דמקרי גט חליצה, לא ליקרי לדידה לא לחודיה ואבה יבמי לחודיה, דמשמע אבה יבמי, אלא לא אבה יבמי. ובעומק יש לכך שורש אמת, כדברי הבעל הטורים, לא אבה, אלא יבמי.

ועומק הדבר נעוץ במ"ש בהכתב והקבלה (כי תצא, כה, ז) הבדל בין מאן ובין לא אבה יבמי, כתב רש"י, לשון לא אבה יאמר על תכונת הרצון כשהוא בהכרעה שוב לעומת החיוב והסתירה בלתי נוטה לאחד יותר מלחבירו, ולשון מאן יאמר כשהרצון יותר מכריע אל שלילת הדבר מאל קיומו, והוא מלשון אין, וכו', לא אבה יבמי, כלומר דעתו שקולה בלתי מכריע לכאן או לאן ליבם אותי, עיי"ש. ולפי"ז כיוון שהדבר שקול יכול להתהפך בין אבה ללא אבה, כנ"ל. ושורש הדבר נעוץ כמ"ש בהכתב והקבלה שם וכן במלבי"ם שם, שמחד רוצה בהמצוה של היבום, אולם מאידך אינו רוצה באשה זו.

ושורש השורשים, כללות האבה והלא אבה. כי נתבאר לעיל, בחינת אבה, פרש"י לשון אהבה. והרמב"ן פירש לשון רצון, וכן פירשו הרבה מן המפרשים. וכן מלשון תאוה, כמ"ש המלבי"ם על אתר וז"ל, ואבה יורה על חשק מלשון תאוה. ונדע שתאוה למעלה מטעם ודעת, ולכך יש בה כללות ההפכים. כי למטה מטעם ודעת, נגלה שוטה, פעם אומר כך ופעם להיפך. ושורשו בתאוה שלמעלה מטעם ודעת, שכוללת את ההפכים.

ורמוז הדבר אצל בלעם דכתיב ביה (דברים, כג, ו) ולא אבה ה' אלהיך לשמע אל בלעם ויהפך ה' וגו'. והפיכה זו אינה מקרית אלא עצמית, כי האבה כולל דבר והיפוכו. והוא בסוד דעת המתהפכת, הפיכה בשורש. והיינו שלא יצאו תחלה קללות ואח"כ נהפכו לברכות, אלא בפה בלעם (שדעת גנוז בפה) גופא נתהפך לברכות. והיינו שנתהפך בבחינת אותיות, כמ"ש התוס' (ברכות, ז, ע"א) שמקללה של מלת "כלם" נתהפך לאותיות "מלך". וזהו בחינת תאוה, ששורש מלת תאוה, אות, כי נתהפך בשורש האותיות.

■ המשך בע"ה בשבוע הבא נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון זה

היצירה מראשיתה בצורת אבידה ביצירת האשה

אבד, אבידה. שורש צורת יצירת אדם שנברא ביום שישי למעשה בראשית, כמו שנאמר בלשון הפסוק: "זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם", ובה נחלקו בגמ' האם צורת היצירה היה מעיקרא באופן של דופרצופין, או באופן של זנב, אבל לכו"ע, כמו שמפורש בקרא "ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם וישן ויקח אחת מצלעותיו". וע"ז אומרת הגמ' בריש קידושין: משל לאדם שאבדה לו אבידה, דרכו של בעל האבידה לחזר על אבידתו.

והרי שההפרשה של האיש והאשה זה מזה, ובדקות יותר, ההפרשה של האשה מן האיש מוגדר בדברי חז"ל "משל לאדם שאבדה לו אבידה", זה צורה של אבידה, זה היה ראשית היצירה, וברור הדבר שאם זה צורת ראשית היצירה של האדם, הרי שההיקף של האדם תלוי בתפיסה של אבידה, לא רק האופן הפרטי הזה שננסרה ונפרדה חוה מן האדם, באופן של אבידה. אלא מונח בקומת נפשו של אדם התפיסה של אבידה. נתבונן בס"ד לראות היכן קיים כח אבידה זה.

בראש השנה ויוהכ"פ, ימי ראשית השנה, גילוי של אבידה

ראש השנה, היום הראשון מעשרת ימי תשובה, שבו נברא האדם, והיום האחרון מעשרת ימי תשובה הוא יום הכיפורים, כל מהותו של יום הכיפורים הוא "תענו את נפשותיכם", וע"ז דורשת הגמרא ביומא דף ע"ד, כשהגמ' ענה מהו הגדר של אותו עינוי, "והאבדתי את הנפש ההיא איזהו עינוי שישי בו אבידת נפש הוא אומר זו אכילה ושתייה", וא"כ מוגדר בדברי הילפותא של הגמ' שהעינוי ביום הכיפורים הוא עינוי שישי בו גדר של אבידת נפש, כשהאדם מתענה ביום הכיפורים הוא מקיים אבידת נפש.

וא"כ, מראשית היצירה, יום שישי למעשה בראשית, יום ראש השנה, מתגלה שנאבד לאדם חלקו שהוא כח ה"צלע" שנפרש ממנו בבחינת "משל לאדם שאבדה לו אבידה", והאחרית של העשרה ימים, יום הכיפורים הוא גם גדר של אבידה, כמו שנתבאר "איזהו עינוי

שישי בו אבידת נפש הוא אומר זו אכילה ושתייה".

הימים הללו שהם ראשית השנה מצטיירים בציור שהאדם בנוי במהלכי אבידה.

מצוות תשובה ומצוות השבת אבידה מק-בילים אהדדי

כשמתבוננים, זה ברור, הימים הללו, עשרת ימי תשובה, העבודה של האדם היא תשובה "הפוחת שער לדופקים בתשובה" ועיקר תשובה היא מצוות עשה שנצטוונו על התשובה כמו שהאריך הרבינו יונה, ושורש הדין, שמקיימים בפועל מצוה של תשובה, הוא מלשון השבה שנאמרה גם במצוות השבת אבידה.

אלו הם שתי מצוות של תשובה, מצוות התשובה שהיא היסוד של זמן התשובה עשרת ימי תשובה, ומצוות השבת אבידה שנצטוונו להשיב אבידה.

וא"כ, ברור שאם הימים הללו הם ימים של תשובה, הרי, שעומק הדבר הוא שישי כאן אבידה. הימים הם ימים שמשיבים בהם את כל האבידות כולם, זה נקרא "עשרת ימי תשובה", שהאדם משיב את כל האבידות כולם.

נפתח מעט, בסיעתא דשמיא, להבין את סדר העבודה, דייקא, של קומת התשובה של השבת האבידה.

תורה במדריגת לוחות שניות, אבידת חלקי החכמה והשבתם

ראשית הדבר מתגלה בכללות קומת העולם, ובפרטות בכל נפש ונפש, הרי כמו שאומרת הגמ' בתחילת עבודה זרה שבמדריגת לוחות ראשונות שהם היו ההתגלות בפועל של התורה שניתנה לנו במתן תורה, היה האדם לומד תורה ואינו משכחה, לא היה חל בלימוד התורה מציאות של שכחה, אבל בלוחות שניות, אחר שנשתברו הלוחות וניתנו לוחות שניות, ביום הכיפורים, יום מתן תורה, שניתנו בו לוחות שניות, שם צורת הדברים הוא באופן של "לומד תורה ומשכחה" מה שאדם לומד דבר ומשכח, זה אבידה, זה האבידה בה"א הידיעה, אשר יצר את האדם בחכמה, "כולם בחכמה עשית". כל חטא, כדברי חז"ל הידועים "אין

"לומד תורה ומשכחה", וכל מה שהאדם עמל בתורה בכל ימי חייו, זה מצוות השבת אבידה, זה העומק במה שהאב חייב ללמד את בנו תורה, והרב חייב ללמד התלמידים כדברי הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה, הם מקיימים מצוות השבת אבידה. אם מלמדים את האדם תורה שאינה שייכת לחלקו אז לא מתקיים "ברוך שהשיב אבידה לבעליה".

כל עסקינו בתורה במשך כל השנה כולה, מאז חטא העגל, במדרגת לוחות שניות הוא בגדר השבת אבידה כל אחד מאיתנו, היה לו ראשית, את המדרגה הראשונה במתן תורה, שהיה גנוז בעשרת הדברות, כל הדברי תורה.

כדברי רב סעדיה גאון באזהרות כידוע, ונאבד מהאדם, בחטא העגל בזה יש השבת אבידה מצד שורש המתן תורה, ביום הכיפורים ויש את ההשבת אבידה, מצד הפרטות של האדם שהוא יוצא לאויר העולם, שמשכח, וכל ימיו של האדם, העבודה שלו היא השבה של אבידה, זה השורש של כל מציאות אבידה.

ולכן צורת הלימוד שאנחנו לומדים, כצורת מבנה הש"ס. באופן של שאלה ותשובה, שאלה ותשובה, כך היא כל צורת הלימוד. זהו לא "במקרה" זה מחמת שאילו באמת התורה היתה ניתנת במדרגה הראשונה, ולא היו נופלים ממנה, לא היה שאלה, ולא היה מציאות של תשובה, "תש כחו כנקיבה", זה ה"תש", ר"ת תשובה, שאלה.

זהו "תש כחו כנקיבה", שנאמר על משה רבינו, "יישר כחך ששיברת", "צור ילדך תשי ותשכח אל מחוללך", "תשי", מתישים כח של פמליא של מעלה, כביכול זה התגלה בשבירת הלוחות, וההשתלשלות למשה זה "תש כחו כנקיבה", זה תשובה ושאלה. וא"כ, בלוחות השניות שנמצא עכשיו בידינו, מדרגת יום הכיפורים, הכל בנוי במהלכי התשובה, במהלכי ה"השבת אבידה", ולכן כל צורת הלימוד הוא במהלכי השאלה, והתשובה. ובתשובה, משיבין כל דבר, בחזרה לשורשו.

אדם חוטא אלא א"כ נכנסה בו רוח שטות", כלומר, שנעלם החכמה, האבידה היא שחלקי החכמה הללו נאבדו ממנו, זהו "נכנסה בו רוח שטות", נאבד חלקי החכמה.

וא"כ במדרגת לוחות ראשונות שהאדם היה לומד תורה ולא היה משכחה, לא היתה בו את מציאות האבידה, אבל כשמתגלה בלוחות שניות "לומד תורה ומשכחה", שזה מתן תורה של היום העשירי של ימי התשובה, כלומר, האדם לומד תורה באופן שצריך לחול עליו מציאות של שכחה, של אבידה, וצריך לחול עליו מציאות של תשובה, וביום הכיפורים, שהוא מתן תורה של לוחות שניות, "איזהו עינוי שיש בו אבידת נפש הוי אומר זה אכילה ושתיה" כי האכילה ושתיה ביום זה, היינו ה"לכו לחמו בלחמי ושתו ביינ מסכתי" ויום הכיפורים, שהוא מימי התשובה, בא להשיב לאדם את כל חלקי החכמה שנאבדו ממנו, את ה"לומד ומשכחה".

אבידה בקומת אדם, השכחה בשעת היציאה לאויר העולם האבידה בקומת אדם

שורש קומת האדם נשתלשל מן התורה וכאשר נאבד ממנו אותם חלקים, חל עליהם מצוה של השבת אבידה, עד שמצאנו התבטאות בלשון חז"ל שכאשר נעלם מאחד החכמים מימרא והחזירו לו אותה אמר "החזרת לי אבידתי" [מנחות י"ח], "ברוך שהשיב אבידה לבעליה", זהו גילוי של יום הכיפורים, הראשית הוא ראש השנה, "היום הרת עולם" לשון הריון, כדברי הגמרא הידועים בנידה שכאשר עובר נמצא במעי אמו "נר דלוק על ראשו, בא מלאך ומלמדו כל התורה כולה". אבל "כיון שיוצא לאויר העולם הוא משכח" אויר העולם הוא משכח, ה"סוטר על פיו", המכה של המלאך, ואויר העולם משכחים,

כל צורת עסק התורה השבה של אבידה

כלומר, כל צורת הדבר, יש את הכללות שזה מתן תורה, כמו שהוזכר, שבלוחות שניות "לומד תורה ומשכחה, השבת דברי החכמה, ויש את היציאה של כל אדם בפרטות לעולם, בהריון, שגם שם מתגלה

ומהם מעיניו ומהם מאזניו ומהם מחוטמו ומהם מפיו

שני סדרים - רשר"ד ואח"פ

הרב ז"ל כתב לפי הסדר, זה נקרא רשר"ד - ראיה, שמיעה ריח ודיבור. בלשון קצרה, יש שני סדרים ב'עץ חיים', סדר ראשון בנקבים: עיניים אוזניים חוטם ופה - רשר"ד בחושים, וזהו סדר ברייתו של עולם אצל כל אדם [ולקמן יתבאר בסוגיא שיש צד שחלקם העליון של האזנים מעט יותר גבוה מהעיניים]. סדר שני: הנקרא 'אח"פ', אוזן חוטם פה, ולאחר-מכן עיניים. ותמצית הדברים בקצרה: באור העיניים יש שני הארות, יש הארה עליונה שלמעלה מאוזן-חוטם-פה, והיא השורש לעינא פיקחא העליון, והוא עצמו מתחלק לשני חלקים, כמו שיתבאר להלן. ויש הארה תחתונה שהיא למעלה מאח"פ, שזהו עולם הנקודים שבו הייתה השבירה.

א"כ, שהרב ז"ל כותב כאן, ומהם מעיניו ומהם מאזניו ומהם מחוטמו ומהם מפיו, הוא מתכוון להארת העיניים שלמעלה מאח"פ. אם הוא היה עוסק בהארת העיניים שלמטה מאח"פ, שזהו עולם הנקודים, הוא היה צ"ל אוזן-חוטם-פה, ולאחר-מכן עיניים [הדברים הללו הם סוגיות רחבות לקמן, ונאמרו בלשון קצרה ע"מ שהדברים יובנו, אלו הם דברי המפרשים על המקום, הדברי שלום והלשם].

ומהם ממצחו

האור היוצא מן המצח נקרא מצח הרצון, ממנו יצא שם מ"ה הידוע, עלמא דתיקון שיצא מן המצח.

חוצה לו ומהם סביבות גופו שהוא בחי' ז' תחתונים שלו ובסביבותיהם אורות רבים מאירים ונתלים בהם

בעומק, מכל מקום בגוף הא"ק יוצא הארה, זו דוגמת השערות, שיש כמעט בכל הגוף נקבים שמהם יוצאים השערות, אלא שההארות שהוזכרו כאן אלו הם עיקר ההארות, אבל בכללות סביבות כל א"ק יוצא ההארות. ומבשרי אחזה, כאשר רוצים להבין כל דבר בעולם העליון אנו לומדים אותו מהעולם התחתון, שצריך להסתכל על צורת אדם דיליה ומשם להקיש למה שנמצא למעלה, והבנת זה זהו עומק החכמה. א"כ, מה שנאמר כאן ובסביבותיהם אורות רבים, הגילוי של זה אצל כל אדם - אלו הם הנקבים שמהם יוצאים השערות, שזו ההארה שיוצאת כמעט מכולו.

הנקרא עולם הנקודים ואח"כ נשתלשלו ממנו ד' עומות אבי"ע הידועים ומפורסמים כנוצר בזהר ובתי"קונים.

עולם הנקודים נמצא מטבורו של א"ק ולמטה, שהוא עולם השבירה, ואח"כ היה את עולם התיקון, כמו שהוא יאמר מיד.

נעיר, שעל מנת להבין את כל מה שנאמר כאן, צריך ללמוד את הסוגיות לקמן, אולם כיוון שנכתבו כאן הדברים בקצרה, אזי פירשום המפרשים והבאנו את דבריהם.

ואמנם אצילות א"ק הזה ומכ"ש שאר עולמות שתחתיו כנ"ל

אין הכוונה שהעולמות הם תחתיו כפשוטו, אלא בעצם הם חלק ממנו, אלא שהם מלבישים אותו. הם תחתיו במדרגה, אבל אין תחתיו כלום, תחתיו נמצא רק אור א"ס שמחוץ לחלל.

היה להם ראש וסוף

משום שזו בריאה, ולבריאה יש התחלה וסוף.

והיה להם זמן התחלת הויותן ואצילותן משא"כ בא"ס הנ"ל.

כאן הרב ז"ל תמצת את תשובתו, אמנם עומק הדברים הוא משנ"ת לעיל, באור א"ס אין סדר זה אחר זה, ולא שייך זמן, ורק מהא"ס ואילך שייך זמן, ואנו מגדירים מהו שלב על גבי שלב, לא 'למה', אלא 'איך' ו'מה' חקקה חכמתו ית"ש.

והנה מן העת זמן אשר התחיל התפשטות והשתלשלות האורות והעולמות הנ"ל מאז התחיל הויות הנבראים כולם זה אח"ז

זו התפיסה הנקראת זמן, 'זה אחר זה'. בעומק, דבר שכבר הגיע זמנו זו מדרגה אחת, דבר שזמנו מיד אחרי כן, הוא נקרא 'מזומן', הוא השלב הבא. ומה שאינו מזומן נקרא לאחר זמן ועלינו להזמין. אלו שתי הלשונות הנקראים זמן, או מה שעכשיו מזומן, או להזמין את הדבר לאחמ"כ, ומה שכבר היה כבר איננו.

עד שבא הדבר אל המציאות אשר הוא עתה

שזהו עולם העשייה, שעד שם שלמות הזמן.

וכפי סדר ההתפשטות והשתלשלות כסדר הזמנים זה אח"ז כך נעשה ולא היה אפשר להקדים או לאחר בריאת עוה"ז

ודאי שכביכול הקב"ה יכל לברוא בריאה אחרת, אבל כך חקקה חכמתו ית"ש שזהו הסדר, ואם זהו הסדר אזי זה נקרא 'זמנים'.

"וכמה": "ר"ל, כמה זמן היה בין מציאות עולם לעולם". בעומק, כמה זמן היה מציאות בין עולם לעולם, הגמי' בחגיגה (יג). מגדירה שזה נקרא 'ת"ק שנה', וזה נקרא תהליך. ואמנם בלשון כללית מאד, זה נקרא איברי זכר ונקבה, לזכר יש רמ"ח איברים ולנקבה יש רנ"ב איברים [זו פלגותא בגמי', אמנם בעיקר השמועה הכללית זה נקרא 'רנ"ב], ויחדיו זה גימי' של ת"ק. כלומר, כל עולם בנוי מזכר ונקבה, וזה נקרא זמן של עולם. הזמן שלקח לכל עולם להיבראות זהו התהליך שבו. בכללות זה נקרא ששת ימי בראשית ושבת, זהו תהליך של ז"ת של הבנין. כל העולם הוא ז"ת וזה נקרא תהליך. א"כ, שבאים להגדיר כמה זמן הייתה מציאות בין עולם לעולם, שנדע את כל המדרגות זהו גופא ההגדרה כמה זמן מציאות בין עולם לעולם.

השגת תהליך הזמן היא רק בעולם שהאדם נמצא

בהמשך דבריו כתב: "ומתי, ר"ל מתי היה אצילות הראשון והתחלתו". נחזור ונדגיש, קודם הבריאה זהו א"ס שבו אין הדרגה, ואם אין הדרגה אין שייך בו זמן. ובכל מדרגה ומדרגה, כאשר משיגים כיצד התהליך בנוי, אזי משיגים אותו במדרגת זמן. ואם האדם איננו נמצא באותו מדרגה, אזי אותו תהליך הוא מעבר להשגתו, זהו כמו מקיפים, אפשר להגדירם אמנם אין תפיסה גמורה בתהליך זה.

משא"כ בעולם שבו האדם נמצא, שזו העוה"ז, יש תפיסה גמורה בתהליך שבו האדם עובר, כל אדם ואדם כפי מדרגתו. זה נקרא שהוא משיג את הזמן, משום שהוא נמצא בתוך התהליך. אולם דבר שהוא מקיפים שלו, במקיף הוא תופס שיש שם זמן, אבל הוא לא נמצא בתהליך, ואם איננו נמצא בתהליך אזי בערכו זה נקרא למעלה מן הזמן.

תמצית הדברים: עולם שאדם נמצא בו בפועל, התהליך שבו זה נקרא זמן דיליה, לכל אחד שנמצא בעוה"ז יש לו את האתמול היום והמחר, וכן על זה הדרך, וזהו התהליך שהוא עובר. כלפי המקיפים של האדם, יש לו שם זמן, משום שגם במקיפים הוא תופס ומשיג את התהליך, אבל הוא לא נמצא בתוכם, הוא רק תופס שם תהליך, לכן בערך מסוים זה נקרא שהוא תופס שם את התהליך ואזי הוא תופס את הזמן, ומאיך בערך מסוים זה נקרא שזה למעלה מן הזמן דיליה, כיוון שאיננו נמצא בתוך אותו תהליך.

לכל אדם ואדם בעולם שבו הוא נמצא זהו מדרגת הזמן דיליה. שמתבוננים בדברים רואים שהם ברורים ונהירים. ■ המשך בע"ה שבוע הבא מתוך סדרת עץ חיים למתחילים.

כי כל עולם ועולם נברא אחר בריאת עולם שלמעלה ממנו וכל העולמות היו נבראים ומתפשטים ומשתלשלים והולכים זה תחת זה בזמנים שונים ומאוחרים זא"ז עד שהגיע זמן בריאת עוה"ז.

כל עולם תחתון בערך לעולם העליון הוא בבת אחת

כל עולם שבו האדם נמצא נקרא 'זה'. מי שנמצא בעוה"ב, אינו קורא לו 'עוה"ב' אלא עולם הזה, והעוה"ז הוא קורא לו עולם שעבר, וכן על זה הדרך. בעומק, כמו שהאריך כאן הלשם, בכל עולם תחתון יש סדר אחד, ובעולם עליון אזי הזמנים הם לא אותם זמנים. לדוגמא בעלמא, כמו שלתינוק לוקח הרבה זמן ללמוד דבר מסוים, ואדם מבוגר לומד זאת כהרף-עין בבת אחת, ולא רק כהרף-עין אלא גם בבת אחת. אזי כל מה שבעולם תחתון הוא זה אחר זה, בעולם עליון הוא יכול להיות בבת אחת. דוגמא נוספת, ראובן אינו יכול לעשות בשתי ידיו שתי דברים בבת אחת, ושמעון יכול לעשות שני דברים בבת אחת. כל עולם תחתון, סדרו הוא זה אחר זה, וביחס לעולם העליון, שם זה בבת אחת. לכן זה נקרא שכל עולם עליון ביחס לעולם תחתון אין בו זמן, וכוונת הדברים היא, ששם זה נעשה בבת אחת. אולם יש בו זמן ביחס למדרגתו. שבמה ששייך למדרגתו עושה זה אחר זה.

הדוגמא היסודית ביותר לכך, שית אלפי שנים היו עלמא, והעולם לאחר-מכן, האלף השביעי, שמיני, תשיעי ועשירי נקראים בלשון רבותינו 'למעלה מן הזמן', ואם הם למעלה מן הזמן אזי איך זה האלף השביעי והישמיני וכן על זה הדרך. תשובה לדבר, כל מה שנעשה כאן בזא"ז, שם נעשה בבת אחת, אבל בערך לאותו עולם, יש שם עוד שלבים שנעשים בזא"ז, ולכן בערך לעוה"ז זה נקרא 'למעלה מן הזמן', אבל בערך לעצמו יש שם תהליך אחר, ותהליך אחר הוא גופא זמן דיליה, ורק בא"ס אין מציאות של תהליך.

ועוד. ששם עצמות אור א"ס שמעלה מן הזמן. אולם יש שם זמן ביחס ללבושים ולא ביחס לעצמות.

ואז נברא בזמן הראוי לו אחר בריאת העולמות העליונים אשר עליו ודי בזה כי לא נוכל להרחיב ולהעמיק ביאור זה הענין ככל הצורך איך וכמה ומתי:

מציאות הזמן בין עולם לעולם

בהגהות וביאורים (אות ד') מובא על דברי הרב ז"ל כאן שכתב,

אור א"ס

אור א"ס הוא בחינת אוצר ל"ס הגנוזים בקרבו. ומשם נמשך אור שברא הקב"ה ביום ראשון הנקרא אוצר, אור-צ. עיין מאירת עינים (וזאת הברכה). שלכך גנזו הקב"ה לצדיקים לעת"ל. גנזו באוצר.

והנה אין השגה בא"ס, אלא התכללות בסוד רצוא ושוב. אוצר, בחילוף אותיות רצוא. עיין רזא דמהימנותא (דף נט). ועיין עוד בדבריו ביאור משנת חסידים (דף קלח) אוצר - צואר. ובגימט' נוריא"ל. והיינו שבשוב נעשה צואר.

צמצום

סוד אוצר צמצום. או-צר. מצמצם את האפשרות הנוספת של או. כי בא"ס יש א"ס אפשרויות. וכתוב (דברים לב, לד) הלא הוא כמס עמדי חתום באוצרתי. ועיין פרדס יוסף (שמות, ב, ג) והרוצה להעשיר יצפין (ב"ב, כ"ה, ע"ב), יטמין אוצרותיו. והיינו אוצר, אור-צר. צמצום האור. עיין פתחי שערים (נתיב פרצוף א"א, פתח לט). ואמרו (תענית, כב, ע"ב) ואמר ר' יוחנן, מנין שאין מתפללין על רוב הטובה, שנאמר הביאו את כל המעשר אל בית האוצר וגו' (ואפתח לכם את ארובות השמים. אוצר - צמצום, אפתח לכם את ארובות השמים, קו) מאי עד בלי די, אמר רמי בר רב, עד שיבלו שפתותיכם מלומר די. והיינו מכח הצמצום נצטמצם הקו, ואומרים די - ושורשו באוצר, ודו"ק.

קו

תקוה, ושלמות התקוה, בטחון. וכתוב (ירמיה, מח, ז) כי יען בטחך במעשיך ובאוצרותיך.

עיגולים

גמל, מגל, לשון עיגול. כי יש לו צורת עיגול בגבו. וכתוב (ישעיה, ל, ו) ועל דבשת גמלים אוצרתם. ועיין אבן עזרא (שם) דבשת, כמו גבנון, ואין רע לו. ועיין רש"ר הירש (בשלח, טז, לא) אפשר שאין השם הזה מציין את הבליטה שעל גבי הגמל, אלא את האמה הנוצרת על ידי הבליטה, וכו'. ועיין רש"י ואברבנאל על אתר.

יושר

אמרו (ביצה, לו, ע"א) לא יגמור את האוצר כולו דלמא אתי לאשווי גומות. ובעומק ג' קווים, חד ארוך, חד קציר, וחד בינוני, כלשון הפתח אליהו. וחיישינן דלמא אתי לאשווי.

ובפרטות יש ריבוי אוצרות, כמ"ש בפרקי דר"א, פרקים ג,

לא, לב. ועיין שפע טל (שער שפע, ש"ו) שכל ספירה אוצר לחברתה. וכן הוא ברמ"ק.

שערות

שער, שער - פתח. ודרשו בספרי (דברים, יד, כח) והנחת בשעריך, אם אין שם עני, הניחו באוצר. ולאוצר עצמו יש שער (כגון יומא, יא, ע"א, לגבי חיוב מזוזה בשער האוצר). ועיין כתבי רמ"ע מפאנו (מאמר מאה קשיטה, סימן ח) שער בגימט' עתק, ובמילוי אותיות, ש"ן עי"ן רי"ש בגימט' אלף וכו', והמדה הזאת עוצרת בעצמה ואוספת אליה כל פרטי כללות האצילות שזכרנו למעלה. ומלת שער נוטריקון שביעית עשירית רביעית, עי"ש.

אזן - חוטם

עיין גר"א אדרת אליהו (בראשית, א, ח) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב, ב' נוקבין בחוטמא, וכן ב' אזנים.

פה

בעקודים, אורות הפה, כלי אחד מחזיק י' אורות, בחינת מעט מחזיק את המרובה. ועיין רוח חיים (אבות, א, א) יראה היא בדמיון האוצר, שהוא בנין בדבר מועט, ובו מונחים גנזי אוצרות בכסף מלא והון רב. וכתוב (משלי, טו, טז) טוב מעט ביראת ה' מאוצר רב ומהומה בו. וזה קאי על עולם התיקון, מעט ביראת ה', כלי דתיקון, מאוצר רב ומהו"מה" בו, בעולם השבירה, ריבוי אורות. ומהומה בו, כי נחסר שם מ"ה. ועיין רש"י (גיטין, סז, ע"א) ר"ע אוצר בלום, סגור מסגירות לבדן מחיצות מחיצות, כמו שעושים בתיבות גדולות וכו', עי"ש, ודו"ק היטב.

ועוד. עיין מכות (כג, ע"ב) הביאו את כל המעשר בית ה' וכו', עד שיבלו שפתותיכם מלומר די.

ועוד. תורה שבע"פ. עיין זה"ק (בראשית, רסד, ע"א, השמטות) כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזבו, הוי אומר אוצרה של תורה שבע"פ.

עינים - שבירה

כתיב (מלכים, ב, כ, יג) כל אשר נמצא באוצרותיו לא היה דבר אשר לא הראם חזקיהו. ועיין זה"ק (שמות, קסו, ע"ב) ועל אליו כתיב (משלי, ח, כא) להנחיל אוהבי יש לאוצרתיהם אמלא (עיין ערך קטן חכמה), ועל אליו כתיב (ישעיה, סד, ג) עין לא ראתה אלהים זולתך וגו'.

ובקלקול, נשבר האוצר, נשבר הכלי. וכתוב (ירמיה, טו, יג) חילך ואוצרותיך לבז אתן (ושם, יז, ג. כ, ה). ועוד כתיב (שם, נ,

אמא

אמרו (ברכות, סא, ע"א) מלמד שבנאה הקב"ה לחוה כבנין אוצר, מה אוצר קצר מלמעלה (קצר, ק-צר, אוצר, או-צר) ורחב מלמטה (למעלה צר, למטה או, ודו"ק) כדי לקבל את הפירות, אף האשה רחבה למטה וקצרה למעלה כדי לקבל את הולד. וזהו אוצר בלום. ועיין גיטין (סז, ע"א). ורא"ש בבכורות (ו, ה).

ובקלוקל, סוד סוכה, כנודע. ואמרו (סוכה, יב, ע"א) החוטט בגדיש לעשות לו סוכה אינה סוכה, חדא משום גזירת אוצר.

ד"א

סוד שיתוף, ששה בטלית אחד. ואמרו (עירובין, סח, ע"א) תניא אין משתתפין באוצר, והא תניא משתתפין, אמר רב הושעיא, לא קשיא הא ב"ש הא ב"ה.

ועיין זוה"ק (בראשית, קנח, ע"א) מאן דלעי באורייתא אחסין עלמא דאתי ואחסין אחסנתא דיעקב (הא והא תלוי ההדדי), אחסין עלמא דאתי דכתיב יששכר, יש-שכר (וכן שש-כרי), כי יש שכר לפעולתך (ירמיה, לא, טו), וכתיב להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא.

ועוד. יחוד ז"א ונוק', יחוד הוי"ה אדנו"ת כנודע, העולה אמן. ועיין כתבי רמ"מ משקלוב (ביאור משנית חסידים, דף קצח) אמן, אל"ף מ"ם נו"ן, גימט' אוצר. וכן עולם, עי"ן וא"ו למ"ד מ"ם עולה אוצר. ובספריו האריך הרבה לבאר סוד אוצר.

נוק

סוד בית. וכתיב (יהושע, ו, כד) אוצר בית ה'. וכן (מלכים, א, יד, כו) אצרות בית ה'. ועיין גר"א (משלי, ח, כא) ואוצרותיהם, הוא נגד יראה, כמ"ש יראת ה' היא אוצרו, לית לה מגרמה כלום. ואמרו (פסחים, ו, ע"א) העושה ביתו אוצר. ושם (קיד, ע"ב) לא יאצר, זה בית אוצר. ובפרק ב' דב"ב נתבאר כל דיני בנין אוצר.

ועוד. סוד אותיות. ועיין רזא דמהימנותא, כ"ז אותיות, ועשרה פעמים כ"ז, גימט' אוצר. ועי"ש (דף ש"ב) בלה"ה רח"ל לא"ה זלפ"ה, עולה ב"ית הוי"ה, שבי"ת יעק"ב עולה ב' פעמים אוצר.

ובקלוקל, סוד מיטה. ואמרו (ב"ב, נח, ע"ב) מיטה של ע"ה דומה לאוצר בלום, בלוס. עיין רשב"ם שם, כל דבר מניחין תחת מיטתן, אוכלים וכלים.

(לז) חרב (חרב - חורבן) אל אוצרתיה ובזו. וכתיב (יואל, א, יז) נשמו אוצרות. וכתיב (מיכה, ו, י) עוד האש בית רשע, אוצרות רשע.

ועוד. אמרו (תענית, יב, ב) יפתח לך ה' את אוצרו הטוב, מכלל שיש לו אוצר לפורענות. וכתיב (עמוס, ג, י) האוצרים חמס ושב בארמנותיהם. וכתיב (משלי, י, ב) לא יועילו אוצרות רשע. וכתיב (שם, כא, ו) פעל אוצרות בלשון שקר. ואמרו (מו"ק, ד, ע"ב) עושה אדם את זבלו אוצר. ועיין זבחים (עד, ע"א) כוס של עכו"ם שנפל לאוצר מלא כוסות כולן אסורים.

עתיק

עתיק - ישן. ואמרו (ב"ב, צא, ע"ב) ת"ר ואכלתם ישן נושן, מלמד שכל המיושן מחבירו הוי יפה מחבירו (בחינת עתיק פרצוף עליון על כולם), ואין לי אלא דברים שדרכן לישנן (ששורשם בעתיק), דברים שאין דרכן לישנן מנין, ת"ל ישן נושן מ"מ (והיינו שיאיר הארת עתיק בכל הפרצופים). וישן מפני חדש תוציאו, מלמד שהיו אוצרות מלאין ישן וגרנות מלאין חדש, והיו ישראל אומרים היאך נוציא זה מפני זה.

אמר רב פפא, כל מילי עתיקא מעליא, לבר מתמרי ושיכרא והרסנא.

אריך

אריך, אורך, אור-כ. אוצר, אור-צ. וכתיב (ישעיה, מה, ג) ונתתי לך אוצרות חשך ומטמני מסתרים. ועיין זוה"ק (בראשית, פח, ע"א) ואוצרתיהם אמלא בהאי עלמא מעותרא ומכל טיבו דעלמא וכו', מאן דמתעסק באורייתא יהיב ליה "אורך" ימים (מעלמא דאריך) בעלמא דאתי (בעולם האריך), ויהיב ליה עושר וכבוד בעלמא דין, שנאמר (משלי, ג, יד) ארך ימים בימינה וגו'.

אבא

אמרו (ב"ב, יא, ע"א) ת"ר, מעשה במונבו (לשון בזבז) המלך שבזבז אוצרותיו ואוצרות אבותינו בשני בצורת, וחברו עליו אחיו ובית אביו, ואמרו לו אבותיך גנזו והוסיפו על של אבותם ואתה מבזבזם, א"ל אבותי גנזו למטה ואני גנזתי למעלה וכו'.

אבותי גנזו במקום שהיד שולטת בו ואני גנזתי במקום שאין היד שולטת, וכו', אבותי גנזו בדבר שאינו עושה פירות ואני גנזתי בדבר שעושה פירות, וכו', אבותי גנזו אוצרות ממון ואני גנזתי אוצרות נפשיות, וכו'. אבותי גנזו לאחרים ואני גנזתי לעצמי וכו', עי"ש. ועיין ב"ב (קמד, ע"א) כגון שהיה אוצרו של אביו מונח שם.

■ המשך בע"ה בשבוע הבא נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון זה להארות, הערות, והוספות: rav@bilvavi.net

המשך מעמוד ד'

מחשבות בלי סוף שמא אני עושה חילול ה' או שמא אני מעורר שנאתם או קנאתם.... ויש דרשנים שאומרים שאנו מעורר קנאת הגויים ע"י בתים יפים וגדולות, לבוש יפה, וחתונות ושמחות יפות הראויים לעשירים, ושנשים לובשים כל תכשיטיהם ברחוב, וכו', ושדברים אלו מבוארים בכלי יקר עה"ת. אבל אם זה גזירת ה' עלינו לכאורה אין מה לעשות....מה דעת הרב בזה?? יישר כחך להרב

תשובה:

א. אמרו חז"ל במסכת שבת, סיני, שממש ירדה שנאה לאוה"ע ששונאים ישראל. ושורש השנאה, כי שורשם של ישראל קב"ה ואורייתא וישראל "חד", ושנאה - שנים.

ומשם נתשלשל בכל מדרגה שנאה לפי ערכה.

ב. ישמעאל - מים, אהבה, שנאת הדומה, בחינת אומן ששונא בן אומנותו.

עשו - אש, שנאה, שנאת השונה. דבריו בסיבות השנאה הינם תולדות.

ג. שנאה בשורש. ומהותה ראשית לעומת ראשית, ראשית של אחד לעומת ראשית של התפרטות.

ד. מי שעתיד להתגייר.

יש גוים שגם אוהבים וגם שונאים, דבר והיפוכו.

ה. כן. כן יונק משפע ישראל, וכגון שנעשה עבד כנעני.

ו. היה עליהם לאהבם כי היטבו עמהם בעבודתם כעבדים.

ז. השורש למעלה מטעם ודעת, ותולדתו יש הסבר.

ח. כל שיש צד שיושפע מהם אינו ראוי לעשות כן.

ט. יש לחוש גם וגם. יש להתנהג בכבוד וכמה שפחות קשר.

ו"למה תתראו" כמ"ש יעקב לבניו. אולם בדומה להנ"ל שהיה רעב, ודו"ק.

■ המשך בע"ה בשבוע הבא מהארכיון של שו"ת

ה) ואם כן שייך, האם אהבת גוי ליהודי (הטוב שביהודי) מקשר את הגוי באופן מה לישראל ונותנת לו איזה זכותים?

ו) האם "הפך לבם לשנוא אותם" במצרים היה ראוי שהגויים בעצם אהבו את היהודים רק שה' הפך לבם לשנוא אותם כדי להבדיל ישראל מהגויים? והאם זהו בדיוק מה שנעשה בגרמניא?

ז) האם שנאת גוי ליהודי למעלה מטעם ודעת ואין בכך הסבר, או שיש בכך הסבר שכלי?

ח) באופן כללי, איך שייך ליהודי לחיות בשלום עם הגויים כשנמצאים עמהם בגלות? להקדים להם שלום ולחייך להם ות ולא, וכמו שנהג ר' יוחנן להקדים שלום אפי' לגוי שבשוק? או שההנהגה זו שייך רק לצדיקים?

ט) כאן באמריקא, השנאת הגויים הוא יותר בולט בשנים האחרונות, ובפרט משום שהמדיה והאינטרנט נותן מקום רחב לשנאת הגויים עלינו, והם תמיד אומרים דברים חריפים על עיר התורה ליקווד, שיש כאן "בעיא" גדולה מאד על שיש צמיחה כ"כ של משפחות גדולות כ"כ של יהודים, ושאנו תמיד בונים בתים בכל מקומות בליקווד ובסביבות של ליקווד, ויש להם כל מיני טענות אנטשימיטית עלינו שרובן ככולן הם טענות של שנאה למעלה טעם ודעת, וגם אומרים להדיא שהעולם הוא יותר טוב בלעדנו ושהם "מבינים" למה גרמניא עושים השואה שלנו....יש חברה שלימה של אלפי אנשים שפשוט רוצים לאבדנו מן העולם, כפשוטו. העיתונים החרדיים כאן תמיד מביאים הדברים שהם אומרים... האם עלינו להתייחס לכל זה שהוא רק גזירת ה' עלינו כדי לעשות הבדלה בינינו לבין הגויים? או שבאמת אנו עושים דברים שמעורר שנאתם, ועלינו להתבונן מה אנו צריכים להשתפר כדי להסיר שנאתם מעלינו? האם יש עבודה מיוחדת עלינו להתנהג ביותר כבוד וביטול ודרך ארץ כלפיהם כשאנו קונים דברים בחנויות ולהיות זהירים בתכלית הדקדוק מכל נדנדוד של חילול ה' (אציין שבכל מקום שאני הולך לחנות שנמצאים שם גוים יש לי מחשבות חוזרות שמפחדות אותי: האם אני מתנהג כראוי? האם אני חייך כראוי? האם יש לי אני חייך יותר מדי ואני מעורר קנאתם כלפי? האם צריך אני להניח הילדים בהבית ולא ליקח אתכם להחנות....?

נא לשמור על קדושת הגליון

שיעורי "בלבבי" מופיעים ב"קול הלשון" בארץ 073.295.1245 | USA 718.521.5231

הצטרפות לרשימת העלון | לכל ענייני העלון | לקחת חסות עבור עלון info@bilvavi.net

רכישת ספרי הרב: ספרי אברמוביץ משלוח ברחבי העולם 03.578.2270 | books2270@gmail.com

דרושים מתנדבים לשכתוב שיעורי הרב. לפרטים נא ליצור קשר 053.319.7481 / info@bilvavi.net

ספרי מאה שערים רח' מאה שערים 15, ירושלים 02.502.2567 | ספרי אברמוביץ רח' קוטלר 5 בני ברק 03.579.3829